

Alternativ litteratur til pensum/læringskrav i SOS1003

Den oppmerksomme student har sikkert merket seg at i beskrivelsen av de ulike emnene i sosiologi er det strenge ordet ”læringskrav” heftet på som et tillegg til det alvorstunge ”pensum”... Neida, dette er ikke noe *jeg* har funnet på for å ta motet fra ferske studenter... ☺ Det kan hende at de som har innført denne presiseringen har hatt en god hensikt: å avmystifisere forestillinger om at pensum er en samling ”hellige” tekster som ikke kunne vært erstattet av andre. Slik er det ikke, hovedhensikten med en pensumliste er ikke at studentene nødvendigvis skal lese helt bestemte tekster, men at de skal sette seg inn i noen sentrale temaer; derav uttrykket ”læringskrav” (”læringsmål” høres kanskje bedre ut...). Det finnes jo en rekke andre tekster som kan gjøre den samme nytten. Nedenfor finner du en kommentert oversikt over supplerende alternativer til pensum i SOS1003.

Jeg har forsøkt å ivareta to hensyn. For det *første* har jeg tatt med tekster som kanskje er lettere tilgjengelig enn pensumtekstene – flere av disse er på norsk. Prøv noen av disse hvis du synes at pensumtekstene er for krevende, eller hvis du sliter med å lese engelsk. For det *andre* har jeg tatt med noen tekster som gir fordypning. Disse er særlig ment som tips til studenter som synes klassisk sosiologi er spennende, og som planlegger å gå videre med faget.

En presisering er på sin plass: Det er ikke nødvendig å lese alternativ litteratur for å ta en god eksamen i SOS1003!! Det er selvsagt tilstrekkelig å lese pensum grundig.

**Maconis, J J. & Plummer, K: *Sociology. A Global Introduction*, (2002)
Harlow: Pearson Education**

- Store deler av denne boken er pensum i emnene SOS1001 og SOS1002. Ingen lærebok er uten svakheter, men i hovedsak er dette en meget god innføringsbok, med mye direkte relevant stoff for SOS1003.
- *Kap. 1: The sociological imagination.* Her finnes en første smakebit på sentrale tanker i **den klassiske sosiologien**, blant annet noe om **Durkheim** og hans **selvmordsteori** og litt om **Tönnies' Gemeinschaft og Gesellschaft**.
- *Kap. 2: Thinking sociologically, thinking globally.* Mer om **den klassiske sosiologien**, sett i forhold til ulike **teoritradisjoner i sosiologien**. Legg merke til at Macconis & Plummer (M&P) bruker litt andre betegnelser enn Collins gjør i *Four sociological traditions*. Det Collins kaller for "Durkheim-tradisjonen" omtales her som "Det funksjonalistiske perspektiv", "Den mikrointeraksjonistiske tradisjon" hos Collins har blitt til "Sosial handlings perspektivet". "Konfliktperspektivet" er det samme i begge bøker, men en viktig forskjell er at Collins plasserer Weber inn under dette perspektivet; M&P, derimot, plasserer ham inn i "Sosial handlings perspektivet". Dette illustrerer at **Weber** er vanskelig å plassere innenfor én enkelt teoritradisjon. Faktisk er det slik at de fleste teoriretninger i sosiologien tar Weber til inntekt for seg på en eller annen måte. Det Collins kaller for "Den rasjonelle/utilitaristiske tradisjon", er ikke omtalt hos M&P.
- *Kap.4: Societies.* Her finner du først en oversikt over de viktigste **samfunnsformer** som har eksistert opp gjennom historien. På bakgrunn av denne historiske oversikten presenteres dernest hovedtrekk i tenkningen til **Marx, Weber og Durkheim**. Sterkt anbefalt kapittel.
- *Kap. 6: Groups, organisations and the rise of the network society.* Tar for seg ulike typer grupper og organisasjoner, her blir sentrale ideer hos **Cooley og Simmel** presentert. Viktigste er det at kapitlet introduserer **Webers byråkratiteori** på en ryddig måte. Forfatterne viser hvordan Webers klassiske arbeid fortsatt er relevant, ved å trekke inn et nyere bidrag fra den amerikanske sosiologen George Ritzer og hans teori om "**McDonaldiseringen av samfunnet**". Ritzer bygger videre på Webers teori og gjør den mer "up to date". Sterkt anbefalt dette kapitlet også.
- *Kap. 7: Microsociology: the social construction of everyday life.* Om sosialisering. Kapitlet gir en meget god introduksjon til **Meads** teori om **dannelsen av selvet**.
- *Kap. 8: Social stratification:* Her finnes korte og greie drøftinger av **Webers og Marx'** teorier om sosial **ulikhet**. Særlig nyttig er avsnittet om hvorfor Marx "tok feil" i sin tro på at kapitalismens utvikling uunngåelig ville føre til revolusjon.
- *Kap. 15: Power, governance and social movements.* Gir en kort introduksjon til **Webers** skille mellom **makt og herredømme**.
- *Kap. 18: Religion.* Introduserer **Durkheim** og **Webers** teorier om religion.
- *Kap. 23: Population and urbanisation.* Kapitlet gir en nyttig oversikt over byutvikling gjennom tidene, men presentasjonen av **Simmels** teori om moderne **storbyliv** (s.617-618) er veldig kortfattet, og gir ikke så mye.

Tekster med fokus på flere av klassikerne

Skirbekk, Gunnar & Gilje, Nils (1996, eller nyere utg.) *Filosofihistorie 2 – Fra opplysningstiden til modernismen*, Oslo: Universitetsforlaget

I boken finnes et eget kapittel om fremveksten av samfunnsvitenskapene, med kortfattede og lettleste avsnitt om **Tönnies, Simmel, Durkheim, Weber** og **Parsons**. Anbefales!

I boken er det også et eget kapittel om **Marx** som er mer krevende, men vel verdt å lese.

Nafstad, Petter (1996) *Europeisk filosofi – Med retninger innenfor nyere sosialfilosofi*, Oslo: Cappelen Akademisk forlag

Dette er en bok jeg liker veldig godt. Den er i hovedsak noe mer krevende enn Skirbekk & Gilje, men samtidig også mer utfyllende om flere av klassikerne. Her finnes blant annet kapitler om **Marx, Durkheim, Simmel, Weber** og **Mead**.

Lindbekk, Tore (2001) *Samfunnsteori – Fra Marx til Giddens*, Trondheim: Tapir Forlag

Boken gir relativt kortfattede introduksjoner til alle klassikerne. I tillegg presenteres også sentrale nyere teoretikere som **Parsons, Bourdieu, Habermas** og **Giddens**. Boken er vekslende i vanskelighetsgrad.

Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (Red., 1996) *Klassisk og moderne samfundsteori*, København: Hanz Reitzels Forlag

Her finnes gode, mellomlange kapitler om alle klassikerne. I tillegg presenteres også mange av de mest sentrale sosiologene i nyere tid. Sikter du mot et bachelor- eller masterstudium i sosiologi er derfor denne ”mursteinen”(645 sider...) en meget nyttig bok å ha.

Borglind, Anders, Eliæson, Sven & Månsom, Per (1995) *Kapital, rationalitet och social sammanhållning*, Smedjebacken: Rabén Prisma

SOS1003 Sosiologiens klassikere og det moderne samfunn

Dette er en bok for dem som ønsker seg en mer omfattende introduksjon til **Marx, Weber** og **Durkheim** – nærmere bestemt omtrent 300 tettpakkede sider.

Morrison, Ken (1995) *Marx, Durkheim, Weber – Formations of Modern Social Thought*, London: SAGE Publications

Dette er et engelskspråklig alternativ for dem som ønsker seg fordypning; omkring 350 sider om de tre klassikerne. Boken er dermed ganske grundig, men likevel først og fremst redegjørende.

Tekst med fokus på Tönnies

Asplund, Johan (1991) *Essä om Gemeinschaft och Gesellschaft*, Göteborg: Bokförlaget Korpen

Teorien om Gemeinschaft og Gesellschaft er Tönnies' viktigste bidrag til sosiologien. Denne klassiske boken er ikke lett tilgjengelig, men for dem som ikke får så mye ut av de norske tekstutdragene i *Handling og samfunn*, er Asplunds bok et meget godt alternativ. Hele boken til Asplund er relevant, men jeg vil særlig anbefale kapitlet som heter "Tolkning av Tönnies".

Tekster med fokus på Marx

Gaarder, Jostein (1991) *Sofies verden – Roman om filosofiens historie*, Oslo: Aschehoug

I Gaarders roman finner du en utmerket (og lettlest!) innføring i sentrale tanker hos Marx på sidene 381-391.

Birkeland, Åsmund (Red., 1992) *Karl Marx: Arbeid, Kapital, Fremmedgjøring - Sentrale tekster av Karl Marx*, Oslo: Falken Forlag

Som tittelen indikerer er dette en bok med sentrale tekster av Marx, en av disse - det berømte Manifestet - er med i pensum, og hentet fra denne tekstsamlingen. Redaktøren, stipendiat Åsmund Birkeland ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, har skrevet instruktive introduksjoner til alle tekstene av Marx i boken.

I tillegg til dette har redaktøren også bidratt med ”**Hovedbegreper i *Kapitalen* – En innledning av Åsmund Birkeland**” (s.99-119), en tekst som kan anbefales hvis du vil sette deg grundigere inn i noe av det vanskeligste hos Marx: teorien om kapitalismen i hans hovedverk *Kapitalen*.

Et mer krevende og omfattende alternativ til Birkelands innføring i *Kapitalen* finnes hos Dag Østerberg (1970) ”**En filosofisk fremstilling av Marx’ ”Kapitalen” – Etterord av Dag Østerberg**”, trykket i Marx, K., *Kapitalen* 3, Verker i utvalg 7, Pax forlag, s.237-311.

Elster, Jon (1988) *Hva er igjen av Marx?*, Oslo: Universitetsforlaget

Dette er en bok hvor jeg - og mange med meg - er uenig i grunnfortolkningen. Elster tolker Marx som en representant for det Collins kaller for den rasjonelle/utilitaristiske tradisjonen. Selv om Elsters perspektiv er kontroversielt synes jeg likevel han skriver krystallklart og engasjerende. Døm selv! Som tittelen antyder gir Elster en kritisk drøfting av Marx.

Tekster med fokus på Durkheim

Østerberg, Dag (1983, eller nyere utg.) *Emile Durkheims samfunnslære*, Oslo: Pax Forlag

Østerberg skriver klart og godt om de fleste sider ved Durkheims tenkning. Boken er relativt omfattende (184 sider).

Østerberg, Dag (1988) "Emile Durkheim", i Bertilsson, Margareta & Hansson, Björn (Red.) *Samhällsvetenskapens klassiker*, Lund: Studentlitteratur, s.173-202

Dette er et mer kortfattet forsøk fra Østerberg på å sammenfatte vesentlige sider ved Durkheims sosiologi. En meget god og lettlest tekst. Anbefales!

Tekster med fokus på Weber

Nilsen, Rune Åkvik (1998) "Mellom Apollon og Dionysos – Max Weber og det moderne menneskets strevsomme habitus", i Nilsen, Rune Åkvik & Veiden, Pål (Red.) *Sosiologisk fantasi – Essays*, Oslo: Ad Notam Gyldendal, s.29-57

Dette essayet gir en introduksjon til Webers liv og verk, med et særlig fokus på hans berømte teori om *Den protestantiske etikk og kapitalismens ånd* (Oslo: Pax Forlag 1995). På sidene 40-47 blir Webers teori presentert og drøftet.

Collins, Randall (1980) "Weber's Last Theory of Capitalism", *American Sociological Review*, Vol. 50, s.925-42 (også trykket i Collins, Randall (1986) *Weberian Sociological Theory*, Cambridge University Press)

På pensum er det et utdrag fra Webers siste forsøk på å lage en helhetlig teori om kapitalismen fremvekst – *General Economic History*. Denne teorien er viktig, men ikke lett tilgjengelig. Collins' artikkel er et forsøk å gi en systematisk tolkning av hovedtrekk i teorien.

Nilsen, Rune Åkvik (1995) "Max Weber og det europeiske miraklet", *Sosiologi i dag*, nr. 2, s.3-30

I denne teksten forsøker jeg å gjøre noe av det samme som Collins: Jeg tolker Webers *General Economic History* i lys av hans forfatterskap forøvrig. Artikkelen er kompakt, men kan være til hjelp for å få et bedre grep om Webers pensumtekst. Tilgjengelig på nett: <http://www.hint.no/~ran/sosiolog/skriverier/Artikler%20og%20essays/max.html>

Brubaker, Rogers (1991) *The Limits of Rationality – An Essay on the Social and Moral thought of Max Weber*, London: Routledge

Det finnes en enorm mengde litteratur om Weber. Brubakers bok er en av de aller beste, men likevel relativt kortfattet (114 sider). Ryddig og klart skrevet, men likevel ikke lett tilgjengelig for nybegynnere. Boken anbefales derfor først og fremst som fordypning for studenter som blir ekstra nysgjerrige på Weber. Brubaker fokuserer særlig på spørsmål knyttet til modernitet, rasjonalitet og moral.